

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

J m é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Pavla Šámala (soudce zpravodaje) a soudců Jaromíra Jirsy a Jiřího Příbáně o ústavní stížnosti stěžovatele **Š. H.**, t. č. ve Věznici Příbram, zastoupeného Mgr. Bc. Vladimírem Volným, advokátem, sídlem nám. Míru 40, Domažlice, proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. listopadu 2024 č. j. 7 To 82/2024-20 a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 9. září 2024 č. j. Nt 210/2024-10, za účasti **Vrchního soudu v Praze a Městského soudu v Praze**, jako účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 25. listopadu 2024 č. j. 7 To 82/2024-20 a usnesením Městského soudu v Praze ze dne 9. září 2024 č. j. Nt 210/2024-10 bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jakož i právo vyjádřit se ke všem prováděným důkazům podle čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. listopadu 2024 č. j. 7 To 82/2024-20 a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 9. září 2024 č. j. Nt 210/2024-10 se ruší.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví

označených rozhodnutí s tvrzením, že jimi došlo k porušení jeho ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces zakotveného v čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Z ústavní stížnosti, předložených podkladů a vyžádaných spisů se podává, že rozsudkem Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) ze dne 19. 9. 2022 sp. zn. 57 T 7/2022, který nabyl právní moci dne 19. 9. 2022, byla schválena dohoda o vině a trestu uzavřená dne 19. 9. 2022 mezi stěžovatelem a příslušným státním zástupcem, přičemž stěžovatel byl uznán vinným zvláště závažným zločinem vraždy podle § 140 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 trestního zákoníku, kterého se (zkráceně uvedeno) dopustil tím, že dne 18. 3. 2022 se rozhodl, z důvodu nevyřešených majetkových záležitostí týkajících se splácení dluhu vůči svým rodičům, usmrtit svého otce (dále jen „poškozený“), kdy si připravil ručník na zakrytí jeho úst a kuchyňský nůž s čepelí o délce 20 cm, a v okamžiku, kdy se poškozený v předsíni obouval, k němu zezadu přistoupil, přiložil mu ručník na ústa a nožem jej chtěl říznout do krku, což se mu nezdařilo, neboť poškozený se aktivně bránil a při fyzickém konfliktu se zmocnil nože, kterým na něj stěžovatel útočil, posléze oba v dětském pokoji spadli na zem a tam se stěžovatel opakovaně snažil dusit poškozeného tím, že mu pravou rukou zakrýval ústa i nos, načež po několika pokusech útoku zanechal. Za to mu byly uloženy jednak nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání osmi let se zařazením do věznice s ostrahou, jednak ochranné léčení zaměřené na patologické hráčství, a to ústavní formou.

3. V záhlaví specifikovaným usnesením městského soudu byl podle § 283 písm. d) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zamítnut návrh stěžovatele na povolení obnovy řízení. Šlo již o druhý návrh stěžovatele na povolení obnovy řízení. Jeho první návrh byl zamítnut usnesením městského soudu ze dne 5. 3. 2024 sp. zn. Nt 213/2023 (které nabylo právní moci dne 26. 3. 2024). Ve svém druhém návrhu se stěžovatel domáhal obnovy řízení na základě nového důkazu, a to úředního záznamu o podaném vysvětlení poškozeného ze dne 14. 6. 2024. Městský soud dovodil, že stěžovatel žádný nový důkaz nepředložil, neboť skutečnost, že se poškozený o své vůli dostavil na služebnu policejního orgánu a k věci vypověděl, nezakládá novou argumentaci stěžovatele.

4. Stížnost stěžovatele proti usnesení městského Vrchní soud v Praze (dále jen „vrchní soud“) napadeným usnesením podle § 148 odst. 1 písm. c) trestního řádu zamítl. V odůvodnění rozhodnutí mimo jiné konstatoval, že druhý návrh stěžovatele na povolení obnovy řízení byl jen opakováním jeho prvního a pravomocně zamítnutého návrhu, jelikož byl opřen o tytéž skutečnosti a důkazy.

II.

Argumentace stěžovatele

5. Stěžovatel v ústavní stížnosti po rekapitulaci dosavadního průběhu trestního řízení vyjadřuje přesvědčení, že označil-li poškozený svoji dřívější výpověď za nepravdivou, musí soud takovou skutečnost vzít při obnově řízení na vědomí. Tvrdí, že s ohledem na uzavření dohody o vině a trestu nemohl uplatnit nové důkazy, jejichž potřeba vyvstala až po vyhlášení rozsudku. Je podle něj zřejmé, že dřívější a „zcela odlišná výpověď“

poškozeného“ zjevně ovlivnila jeho přistoupení na jednání o dohodě o vině a trestu. Uvádí, že ve věci návrhu na povolení obnovy řízení mělo být nařízeno veřejné zasedání ke zhodnocení jím navrhovaného důkazu úředním záznamem o výpovědi poškozeného. Nesouhlasí se závěrem rozhodujících soudů, že jeho výpověď je i při zásadní změně výpovědi poškozeného hlavním usvědčujícím důkazem. Zásadní změna výpovědi poškozeného, jako předložený nový důkaz, podle něj svědčí sama o sobě o možném jiném rozhodnutí a změně původního rozhodnutí o vině a trestu.

III.

Vyjádření účastníků řízení a vedlejších účastníků řízení

6. Ústavní soud vyzval podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu účastníky řízení a vedlejší účastníky řízení, aby se k ústavní stížnosti vyjádřily.

7. Vrchní soud ve vyjádření odkazuje na odůvodnění svého rozhodnutí a dále uvádí, že podle jeho názoru by bylo vhodné porovnat výpovědi rodičů stěžovatele i jeho samotného nejméně do okamžiku právní moci odsuzujícího rozsudku a akcentovat tak jejich tehdejší vzájemné vztahy. Dodává, že nemůže za to, že si rodiče rok po pravomocném rozsudku nově uspořádali poměry se stěžovatelem se snahou mu pomoci, na základě čehož se stěžovatel snaží zvrátit výsledek původního řízení.

8. Městský soud ve vyjádření konstatuje, že nemůže přisvědčit žádné ze stěžovatelem uplatněných námitek. Uvádí, že o v pořadí druhém návrhu stěžovatele na obnovu řízení rozhodl v neveřejném zasedání, neboť šlo o situaci, kdy předchází návrh, opřený o tytéž skutečnosti a důkazy, byl zamítnut a nově podaný návrh byl jen jeho opakováním. Okolnost, že se otec stěžovatele o své vůli dostavil na policii, kde o věci vypověděl, podle něj nezakládá novou argumentaci, neboť jde stále o týž důkazní návrh, který byl již v minulosti v řízení o návrhu na povolení obnovy řízení zamítnut. Zdůrazňuje, že stěžovatel se provedení důkazů k prokázání subjektivní stránky jeho činu sám dobrovolně vzdal uzavřením dohody o vině a trestu a o důsledcích uzavření této dohody byl soudem poučen.

9. Vrchní státní zastupitelství se vzdalo postavení vedlejšího účastníka, Ústavní soud proto s ním jako s vedlejším účastníkem dále nejednal.

10. Městské státní zastupitelství nevyužilo možnosti vyjádřit se k ústavní stížnosti, čímž nastoupila domněnka, že se vzdalo postavení vedlejšího účastníka řízení. Ústavní soud proto s ním jako s vedlejším účastníkem dále nejednal.

11. Stěžovatel následně využil svého práva repliky, v níž znovu uvádí, že výpověď poškozeného, kterou fakticky odvolal svoji původní výpověď učiněnou v přípravném řízení, byla novou skutečností, proto měla být důvodem, pro který měl městský soud řádně provést řízení o obnově, a to včetně konání veřejného zasedání. Zdůrazňuje, že podle jeho mínění na současný stav nemá vliv procesní postup v předchozím řízení, kde uzavřel dohodu o vině a trestu. Je přesvědčen, že tím, že obsah nově učiněné výpovědi poškozeného nebyl vůbec posuzován a hodnocen v rámci návrhu na povolení obnovy řízení, jde o zásah do jeho práva na spravedlivý proces.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

12. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení. Shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno rozhodnutí napadené v ústavní stížnosti. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Jeho ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*), neboť vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva.

13. Byť stěžovatel výslovně petitem ústavní stížnosti nenavrhuje zrušení usnesení městského soudu ze dne 9. 9. 2024 č. j. Nt 210/2024-10, z obsahu ústavní stížnosti je zjevné, že napadá i toto rozhodnutí a označil jej způsobem, který Ústavnímu soudu umožňuje, aby je vzal v úvahu a přezkoumal, aniž by bylo nutné stěžovatele vyzývat k upřesnění petitu (srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 8. 2008 sp. zn. II. ÚS 256/08 či ze dne 7. 12. 2004 sp. zn. IV. ÚS 406/04; všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>).

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

14. Ústavní soud je podle čl. 83 Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti a tuto svoji pravomoc vykonává mimo jiné tím, že podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod [srov. též § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Není součástí soustavy soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy), není jim instančně nadřízen, a nezasahuje do rozhodovací činnosti soudů vždy, když došlo k porušení „běžné zákonnosti nebo k jiným nesprávnostem“, ale až tehdy, představuje-li takové porušení zároveň porušení ústavně zaručeného základního práva nebo svobody. V řízení o ústavní stížnosti tedy není sama o sobě významná námitka „nesprávnosti“ napadeného rozhodnutí, a není rozhodné, je-li dovozována z hmotného či procesního (podústavního) práva.

15. Podstatou ústavní stížnosti je procesní námitka stěžovatele, že ve věci návrhu na povolení obnovy řízení mělo být nařízeno veřejné zasedání ke zhodnocení jím navrhovaného důkazu úředním záznamem o výpovědi poškozeného ze dne 14. 6. 2024. Danou námitku shledal Ústavní soud důvodnou.

a) Obecná východiska

16. Obnova řízení slouží jako korektiv pro uplatnění zásady zjištění skutkového stavu bez rozumných pochybností podle § 2 odst. 5 trestního řádu (tzv. zásady materiální pravdy) po právní moci rozhodnutí v trestní věci, objeví-li se nový důkaz nebo skutečnost, která by zde mohla opodstatnit jiné zjištění skutkového stavu, a tedy jiné rozhodnutí o vině, trestu nebo o náhradě škody, nemajetkové újmě či o vydání bezdůvodného obohacení ve smyslu § 278 odst. 1 trestního řádu. Trestněprávní postih totiž představuje natolik závažný zásah státu do práv jednotlivce, že je třeba i po pravomocném ukončení řízení umožnit odsouzenému (či dalším osobám) zpochybnit s ohledem na nové či dříve

neznámé skutečnosti, důkazy či jiné poznatky učiněný skutkový stav. Zásada zjištění skutkového stavu bez rozumných pochybností je v českém právním prostředí jednou z vůdčích zásad trestního řízení, přičemž účelem trestního práva nemůže být postih jednotlivce, u něhož je zřejmé, že se trestného jednání nedopustil (srov. nález ze dne 16. 10. 2024 sp. zn. I. ÚS 2299/23).

17. Ústavní soud ve své judikatuře již mnohokrát připomněl [srov. nález sp. zn. III. ÚS 608/10 ze dne 26. 8. 2010 (N 173/58 SbNU 513), sp. zn. III. ÚS 1330/11 ze dne 15. 3. 2012 (N 54/64 SbNU 673) aj.], že si je vědom specifík řízení o návrhu na povolení obnovy v trestním řízení. V řízení o povolení obnovy obecné soudy neposuzují otázku viny a trestu, nýbrž se zabývají tím, zda existují ve věci nové relevantní skutečnosti či důkazy ve smyslu § 278 odst. 1 věty první trestního řádu. Ústavní soud je oprávněn zasahovat do hodnocení splnění předpokladů pro povolení obnovy trestního řízení obecných soudů jen výjimečně, při skutečně závažných vadách ústavněprávního charakteru [srov. např. nález ze dne 26. 9. 2018 sp. zn. IV. ÚS 38/18 (N 160/90 SbNU 599)]. I v řízení o povolení obnovy řízení je však třeba ctít princip *in dubio pro reo* a soudce zde rozhodující by měl k posouzení věci přistupovat nepředpojatě, tj. být zásadně otevřený tomu, že předložený důkaz může dosavadní rozhodnutí o vině zvrátit [srov. bod 39 nálezu ze dne 24. 2. 2009 sp. zn. I. ÚS 2517/08 (N 34/52 SbNU 343) či bod 20 nálezu ze dne 31. 3. 2016 sp. zn. I. ÚS 4068/14 (N 56/80 SbNU 667)]. Současně v řízení o povolení obnovy řízení nelze rezignovat na institucionální záruky spravedlivého procesu, jehož součástí jsou i právo na veřejné projednání věci ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny a princip kontradiktornosti řízení.

18. Ústavní soud zdůrazňuje, že obnova řízení není vyloučena, krom jiného, ani u odsuzujícího rozsudku na základě schválení dohody o vině a trestu, u které se obviněný dobrovolně vzdává svých procesních práv v rozsahu celého předmětu trestního řízení. Ve své judikatuře Ústavní soud vyslovil, že nedává žádný racionální smysl omezit přístup k obnově řízení jen proto, že obviněný dříve prohlásil svou vinu (resp. uzavřel dohodu o vině a trestu), zatímco u jiných obdobně fungujících institutů tomu tak není. Konsensuální způsoby řešení trestní věci nemohou smysl trestního řízení zcela popřít (srov. nález ze dne 16. 10. 2024 sp. zn. I. ÚS 2299/23). Také po prohlášení viny či uzavření dohody o vině a trestu se totiž později může ukázat, že obviněný se trestného činu nedopustil. Není vyloučeno, že obviněný mohl přistoupit k prohlášení viny či uzavření dohody o vině a trestu pod tíhou tehdejší důkazní nouze či jiných okolností s tím, že spolupráce s orgány činnými v trestním řízení mu přinese nižší trest nebo že se vyhne potenciálně traumatizujícímu průběhu trestního řízení. To je společný rys všech konsensuálních způsobů řešení trestní věci a rovněž principem, na němž tyto instituty v praxi reálně fungují. Pragmatické motivace odsouzených ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení v různých formách, včetně využití konsensuálních způsobů řešení trestní věci, nemohou být opomíjeny (srov. nález ze dne 7. 8. 2024 sp. zn. II. ÚS 1873/23).

19. Podle § 283 písm. d) trestního řádu soud zamítne návrh na povolení obnovy řízení, neshledá-li důvody obnovy podle § 278 trestního řádu.

20. Podle § 286 odst. 1 trestního řádu o návrhu na povolení obnovy rozhoduje soud ve veřejném zasedání. Podle § 286 odst. 2, věty druhé, trestního řádu z důvodu uvedeného v § 283 písm. d) trestního řádu může návrh zamítnout v neveřejném zasedání pouze v tom

případě, že návrh opřený o tytéž skutečnosti a důkazy byl již dříve pravomocně zamítnut a návrh nově podaný je jen jeho opakováním.

21. Za nový, resp. dříve neznámý důkaz, je třeba podle judikatury Ústavního soudu považovat též důkaz provedený, jehož obsah je však jiný než v původním řízení (např. podstatně změněná výpověď důležitého svědka). Ústavní soud v nálezu ze dne 25. 11. 1999 sp. zn. III. ÚS 95/99 (N 165/16 SbNU 215) vyslovil, že prohlášení důležitého svědka o tom, že svou výpověď z původního trestního řízení hodlá zásadně změnit, může být novým důkazem, když za dříve neznámý důkaz je třeba považovat též důkaz provedený, jehož obsah je však jiný než v původním řízení. Odmítnutím provedení takového důkazu lze mít za to, že takto navrhovaný a zásadní důkaz nebyl dostatečně verifikován, čímž je v konečném důsledku porušeno právo obviněného na spravedlivý proces (zejména z hledisek ustanovení čl. 38 odst. 2 Listiny).

b) Aplikace obecných východisek na posuzovanou věc

22. V nyní posuzovaném případě stěžovatel navrhl v řízení o povolení obnovy provedení úředního záznamu o výpovědi poškozeného ze dne 14. 6. 2024, který považoval za nový důkaz ve smyslu § 278 odst. 1 trestního řádu, tj. důkaz dříve neznámý, který nebyl v původním řízení obsažen ve spise, uplatněn některou procesní stranou nebo proveden. Ač z předmětného úředního záznamu plyne, že poškozený coby důležitý svědek zásadním způsobem změnil svoji původní výpověď, městský soud, s jehož závěrem se ztotožnil i vrchní soud, daný návrh stěžovatele zamítl podle § 283 písm. d) trestního řádu, a to v neveřejném zasedání.

23. Aniž by se Ústavní soud zabýval otázkou, jak měly rozhodující soudy v dané věci rozhodnout, tj. zda měly obnovu řízení povolit či nikoli, podstatné v návaznosti na shora zmíněnou soudní judikaturu je, že zásadně změněnou výpověď důležitého svědka je třeba považovat za nový, resp. dříve neznámý důkaz ve smyslu § 278 trestního řádu. Předložil-li tedy stěžovatel v řízení o povolení obnovy coby nový důkaz návrh na provedení úředního záznamu o výpovědi poškozeného, který nebyl obsažen ani navržen v předchozím řízení o povolení obnovy řízení vedeném pod sp. zn. Nt 213/2023, v němž stěžovatel mimo jiné jen obecně navrhl výslech poškozeného jako svědka před soudem, přičemž obsahem uvedeného úředního záznamu byla podstatným způsobem změněná výpověď důležitého svědka (poškozeného), bylo povinností městského soudu nařídit ve věci veřejné zasedání (§ 286 odst. 1, odst. 2 trestního řádu), což neučinil.

24. Stěžovatel ze své vůle uzavřel dohodu o vině a trestu, která byla rozhodujícím soudem schválena (viz rozsudek městského soudu ze dne 19. 9. 2022 č. j. 57 T 7/2022-579). Ač lze na sjednání dohody o vině a trestu hledět tak, že se stěžovatel v nalézacím řízení fakticky svých procesních práv dobrovolně vzdal, tak namítá-li později na podkladě nových skutečností nebo důkazů, že by tyto samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými již dříve mohly odůvodnit jiné rozhodnutí o vině nebo o trestu ve smyslu § 278 odst. 1 trestního řádu, musí soud v řízení obnovovacím s ohledem na princip presumpce neviny poskytnout stěžovateli prostor, v němž se uplatní všechny zásady dokazování v trestním řízení, tedy zejména zásady veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti. Opačný postup odporuje právům stěžovatele na přístup k soudu a soudní ochranu, jakož i principu presumpce neviny (srov. již shora zmíněný nálezní sp. zn. I. ÚS 2299/23).

25. Ústavní soud akcentuje zvláštní obezřetnost, která je od soudu vyžadována v souvislosti s hodnocením návrhu na povolení obnovy řízení, v němž byla sjednána dohoda o vině a trestu, protože v nalézacím řízení dokazování v hlavním líčení neproběhlo. Obezřetnost vůči poznatkům z přípravného řízení zde dosud patrná není, neboť trestní soudy v této věci vycházely z odsouzení stěžovatele, jako by proběhlo na základě řádného dokazování provedeného v hlavním líčení. To ovšem s ohledem na schválení dohody o vině a trestu neproběhlo k otázkám viny vůbec.

VI. Závěr

26. Jakkoliv Ústavní soud respektuje nezávislost obecných soudů, zdůrazňuje, že ta se musí uskutečňovat nejen v zákonném, ale prioritně v ústavním rámci, jehož součástí je i právo na řádný zákonný proces, ve kterém musí být vyloučena libovůle v rozhodování, a jehož neodmyslitelnou součástí je i právo na projednání každé věci v řádném trestním řízení, což je nevyhnutelnou podmínkou existence demokratického právního státu. V nyní posuzované věci Ústavní soud shledal v procesním postupu městského soudu, který zamítl v rozporu s § 286 odst. 1, 2, věta druhá, trestního řádu návrh na povolení obnovy řízení v neveřejném zasedání, a vrchního soudu, který tento postup akceptoval, jeho porušení, a to ve smyslu porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny, jakož i práva vyjádřit se ke všem prováděným důkazům podle čl. 38 odst. 2 Listiny.

27. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a napadená usnesení vrchního soudu a městského soudu podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

28. Ve věci tak bude třeba nařídit veřejné zasedání, v rámci kterého rozhodující soud bude muset vyslechnout poškozeného jako svědka a vypořádat se s okolností, zda nová výpověď poškozeného, které nasvědčuje úřední záznam ze dne 14. 6. 2024, je novou skutečností nebo důkazem, který by sám o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve mohl odůvodnit jiné rozhodnutí o vině nebo o trestu ve smyslu § 278 odst. 1 trestního řádu.

29. Ústavní soud o ústavní stížnosti rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků, neboť měl za to, že od něj nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 9. dubna 2025

Pavel Šámal
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:
Iveta Dvořáková